

Detská kresba

POPIS

Kresba je pre dieťa spontánnou, prirodzenou činnosťou, ktorá mu prináša radosť a vyjadrenie seba samého. Ponúka možnosť ako sa vyjadriť bez slov, znázorniť svoje pranie, obavy, pocity, predstavy. Dieťa nevie o emóciách rozprávať, preto sa kresba stáva jednoduchou cestou ako ich vyjadriť, zoznamovať sa s realitou a vyrovnávať sa s ňou. Detská kresba je komunikačným prostriedkom aj hrou, nástrojom k odreagovaniu pocitov, ale aj príležitosťou ako získať pozornosť a ocenenie. Prvé kresby dieťaťa sú výrazom radosti zo zanechania stopy pohybu, činnosti. Až neskôr si dieťa osvojuje prvé tvary, z ktorých sa dajú zostaviť prvé celky (napr.: dieťa sa naučí kresliť kruh a čiaru, rodič mu ukáže ako sa kreslí slniečko...). Pri kresbe sa dieťa inšpiruje pozorovaním sveta, napodobňovaním. Kresba potom postupne začína byť odrazom toho ako dieťa vníma svoje okolie. Neskôr, ak sa dieťa nevenuje kresleniu v rámci záujmových krúžkov alebo umeleckej školy začína byť kresba viac schematická až postupne úplne mizne z činnosti.

Odpor ku kresleniu

Napriek tomu, že kapitola začínala slovami, že kreslenie ako činnosť prináša dieťaťu radosť, sú aj deti, ktoré sa kresleniu vyhýbajú, odmietajú kresliť. Rodičia tento stav začnú riešiť najčastejšie pred nástupom do prvého ročníka základnej školy, kedy sa z hľadiska posúdenia školskej spôsobilosti kladie dôraz aj na dostatočne rozvinutú grafomotoriku. V určitých prípadoch sa môže jednať o špecifickú vývinovú poruchu učenia – dyspinxiu, ktorá možno nie je medzi rodičmi až taká známa ako častejšie vyskytujúce sa poruchy z tejto skupiny (dyslexia, dysgrafia, dysortografia...). Problémy s kreslením v tomto prípade vychádzajú z faktu, že dieťa nie je schopné primerane fyzickému veku graficky zobrazovať predmety a javy. V tomto prípade nemusí byť školský výkon žiaka až tak ohrozený ako pri ostatných poruchách učenia. Táto porucha sa však pomerne často spája s dysgrafiou – poruchou písania, ktorá už školský výkon môže ohroziť výraznejšie.

Nechuť ku kresleniu sa môže vyskytnúť aj u tzv. perfekcionistických detí, ktoré sa porovnávajú najčastejšie pri skupinovej práci v materskej škole alebo aj pri individuálnej práci, kedy jednoducho nie sú spokojní so svojím výtvorom. Môže dochádzať až k agresívnym prejavom, dieťa svoj obrázok od zlosti roztrhá, alebo sa aj pri minimálnej odchýlke od jeho predstavy vzdáva a v činnosti nepokračuje.

K odmietaniu kreslenia dochádza aj u detí, ktoré nemajú s touto činnosťou žiadne skúsenosti. Ak napríklad dieťa nastúpi do materskej školy v piatich rokoch a dovtedy sa s takýmito činnosťami nestretlo, nepozná túto aktivitu a môže dochádzať k opakovanému zlyhaniu a následnému odmietaniu. Deje sa to najmä v predškolskej triede, kde už pedagógovia pracujú s pracovnými zošitmi a požiadavky na grafomotorický výkon v tomto smere sú veľmi vysoké.

VÝCHOVNÉ CHYBY, NÁPRAVA A RIEŠENIA

Najmä v spomínanom predškolskom veku dochádza k zvýšenému tlaku zo strany rodičov na deti, ktoré neinklinujú ku kresbnej činnosti ako takej. Posledný rok pred nástupom do školy sa mení aj pôsobenie dieťaťa v materskej škole, pedagógovia sa viac snažia napodobniť priebeh budúcej školskej činnosti a čo najlepšie deti pripraviť na ich budúce pôsobenie v prvej triede základnej školy. Deti sa každý deň venujú vyplňaniu pracovných listov, ktoré neraz dostanú na vypracovanie aj na domácu úlohu. V tejto fáze dochádza k zreteľnému „filtru“ detí, ktoré majú z tejto činnosti radosť a spĺňajú ju bez výraznejších problémov a detí, ktoré túto činnosť neoblubujú, rezignujú a niektoré dokonca začnú odmietať chodiť do škôlky. V druhej skupine detí je vždy vhodný vzájomný rozhovor rodiča a pedagóga, prípadne následné kontaktovanie príslušného pracoviska CPPPaP. Zúčastnené osoby by sa mali dohodnúť na najvhodnejšom postupe pre dieťa. Ak sa u dieťaťa nevyskytujú žiadne iné ťažkosti, najčastejšie sa v tomto prípade využíva jednoduché zníženie tlaku na výkon dieťaťa v tejto oblasti. Nechť ku kresleniu, alebo vyplňaniu pracovných listov môže v tom čase súvisieť s nedostatočnou školskou zrelosťou, preferovaním iných činností (dieťa je skôr hravé) a vo väčšine prípadov sa v priebehu školského roka táto preferencia zmení. Dôležité však je, že aj keď u predškôlaka zmeníme prístup a prestaneme využívať pri činnosti primárne pracovné listy a povzbudíme motiváciu a záujmy dieťaťa, dieťa stále potrebuje vedenie a stimuláciu. Ideálne je nájsť činnosť, ktorá tiež rozvíja jemnú motoriku, ale dieťa ju neodmieta. Tento postup si vyžaduje individuálny, citlivý prístup k dieťaťu a spoluprácu rodiča a pedagóga. Dôležité je vzbudenie motivácie a predkladanie aktivity ako hry. Hra je najprirodzenejšou aktivitou detí v predškolskom veku a cez hru dochádza k rozvíjaniu aj v oblastiach, ktoré sa môžu zdať problematické. Alternatíva k stimulácii jemnej motoriky okrem kresbnej činnosti je napr.:

- skladanie lega, kociek, puzzle, mozaík a rôznych iných skladačiek podľa predlohy alebo vlastnej fantázie
- navliekanie korálikov, kancelárskych spiniek ...
- strihanie, lepenie
- modelovanie z plastelíny, piesku, hliny, alobalu alebo inej hmoty a materiálu
- pomoc v domácnosti: spracovanie cesta, utieranie prachu riadu, skladanie oblečenia, lúpanie arašidov, pistácií ...
- sebaobslužné činnosti: obliekanie, vyzliekanie, zapínanie zipsu, gombíkov, viazanie šnúrok ...

Postupne je potrebné sa vrátiť aj k práci s písacími potrebami. Je nutné skúšať, čo dieťa zaujme a podporiť nadšenie z činnosti, motivovať, zúčastňovať sa na aktivite s dieťaťom. Spoločná činnosť by mala baviť dieťa aj rodiča. Jednotlivé aktivity je potrebné brať ako zábavu, spoločne strávený kvalitný čas, ktorý dieťa adekvátne rozvíja. V niektorých prípadoch pomôže zväčšiť plochu, na ktorej môže dieťa tvoriť. Dieťa neobratné v grafomotorike potrebuje na postupné uvoľňovanie a rozvíjanie ruky väčší priestor. Použite napríklad baliaci papier, zlepte viac výkresov, vyskúšať môžete aj kresliť na chodník, kde dieťa nie je ohraničené. Použite rôzne alternatívny písacích potrieb: kriedy, štetce, fixky, voskové pastelky, uhlík, prstové farby atď. Využite kreativitu detí a dajte im k dispozícii na dotvorenie svojho obrázku ďalšie materiály: stužky, trblietky, nálepky, pečiatky, farebné papiere, prírodné materiály atď. Meniť môžete aj polohu pri kreslení. Na stimuláciu jemnej motoriky, grafomotoriky, precvičovanie a uvoľňovanie celej hornej končatiny je dokonca žiaduce, aby si dieťa vyskúšalo pri kreslení rôzne polohy a vnímalo tak

polohu svojho tela. Nalepte napríklad baliaci papier na dvere alebo stenu. Rozprestrite noviny na podlahu a nechajte deti pomaľovať ich. Na prípravu do školy je ale dôležité, aby boli deti zvyknuté pracovať najmä za stolom.

V predchádzajúcej časti sme spomínali pri odmietaní kreslenia perfekcionizmus u detí. Nevyskytuje sa len u detí, ale aj u dospelých a určite je jednoduché predstaviť si, že pracovať s ním efektívne nie je ľahké, najmä ak chceme a potrebujeme vidieť výsledky našej práce. Ak rodičia detí majú pocit, že sa im situácia začína vymykať z rúk a perfekcionizmus ich dieťaťa zasahuje do každodenného fungovania, odporúčame kontaktovať odborníkov. Ak ho ale pozorujete občas, pri niektorých činnostiach, ponúkame niekoľko bodov, na ktoré je možné sa zamerať, aby sa dosiahlo zmiernenie prejavov:

- Byť vzorom: Deti sledujú správanie rodičov. Všímajte si vlastné prejavy a zhodnoťte ako môžu pôsobiť na dieťa. Napr.: Zase si pokrčil obrus!; Tá soľnička má byť tu!; Toto poskladané tričko nie je zarovnané! a pod.
- Majte radosť so samotnej aktivity nie z výsledku: Spoločná činnosť rodiča a dieťaťa by mala byť príjemná pre oboch, dieťa vycíti naladenie sprevádzajúcej osoby a tlak na výkon alebo dokonalý výsledok. V tomto prípade, ale nie je až tak dôležitý, pretože práve proces dieťa rozvíja. Ak sa vrátíme ku kresbe, tak čím mladšie dieťa je, tým spontánnejšie kreslí a nepremýšľa nad tým, či sa jeho výtvor bude niekomu páčiť. Ak sa dieťa často stretáva s hodnotením jeho výtvorov, môže postupne odmietať kresliť, prípadne kreslí na želanie a nie z vlastnej potreby. Okrem toho, že sa pri kresbe rozvíjajú schopnosti potrebné pre školu, tak práve vo voľnej kresbe sa rozvíja rozumové pochopenie sveta, podobne ako vo voľnej hre. Často rodičia zbytočne vychvaľujú dieťa „To je nádherné.., Krásne si to nakreslil...“ alebo naopak negatívne hodnotia obrázok „To ako vyzerá..., Čo to má byť...?, čím brzdia detskú spontánnosť a kreativitu.
- Venujte čas spoločenským hrám: Rozvíjajú trpezlivosť, toleranciu, rešpektovanie prehry
- Umožnite dieťaťu spoznať svoje silné aj slabé stránky: Silné stránky využívať a na slabých pracovať a rozvíjať ich

V závere sme sa ešte v krátkosti rozhodli venovať dvom aspektom kresieb, ktoré sa vyskytujú najčastejšie v obavách rodičov.

Agresivita v kresbe

Býva znázornená najmä prostredníctvom zbraní, bojujúcich ľudí, útočiacich zvierat, vycerených zubov... Nemusí byť primárne varovným znakom. Agresivitu je potrebné vnímať ako prirodzene sa vyskytujúcu v správaní a prežívaní človeka. V spoločnosti je však cielene potláčaná, preto sa môže veľmi často vyskytovať ako v kresbe, tak aj v hre dieťaťa. Je to spôsob jej zvládania alebo zvládania nejakého konkrétneho zážitku (v TV, vonku, v MŠ...). Dôležité je sledovať jej výskyt a sprievodné prejavy. Problematickou sa agresivita v kresbe môže stať, ak sa vyskytuje spolu s agresívnym správaním, výbuchmi zlosti, problematickými vzťahmi s rovesníkmi a/alebo s dospelými, autoritami a pod. V tomto prípade je už kontaktovanie odborníkov nutné.

Detail pohlavných orgánov

Napriek tomu, že u väčšiny rodičov vzbudzuje takýto prejav v kresbe ich dieťaťa obavy, najmä u predškolákov tiež nemusí byť len výrazne varovným znakom. V tomto veku takýto prejav môže byť tolerovateľný ako nevinná radosť „z objavovania rozdielov“ medzi pohlaviami. Vo vyššom veku to môže byť známka provokácie aj agresivity. Pri akejkolvek neistote rodičov, opakujúcich sa prejavoch a prípadnej kombinácii so zmenou správania a prežívania dieťaťa odporúčame vždy kontaktovať odborníkov.

Literatúra:

DAVIDO, R. 2001. Kresba jako nástroj poznání dítěte. Portál, 2001. 208s. ISBN 80-7178-449-4.

ALTMAN, Z. Využití dětské kresby při psychodiagnostice. Pracovní materiál k vzdělávacímu semináru.

